

OPGEPAST, de titel van het boek van de muzikanten Sigiswald Kuijken en Marleen Thiers is wat misleidend. *Op de Jakobs-weg* is géén boek over de pelgrimstocht naar Compostela en ook geen dagboek van een dergelijke tocht. Nochtans zijn Kuijken en Thiers best wel doorgewinterde Compostelagangers. Al driemaal bewandelden ze een van de routes naar het graf van de apostel Jakobus.

In het boek verhalen ze echter, los van elkaar, hun innerlijke pelgrimstocht. Sigiswald Kuijken beschrijft in de structuur van een muziekstuk zijn weg van atheïsme naar christendom. In de lente van 1966 liet hij zich dopen. Marleen Thiers, van huis uit diepgelovig, brengt in meerdere losse teksten ook haar levensweg ter sprake. Beide delen staan los van elkaar, maar spreken van eenzelfde bestemming.

Bovengetekende ontmoet het kunstenaarsstel vlak vóór de generale repetitie van Bachs *Hohe Messe*. Een symbolisch moment? „Het was niet ons idee onze innerlijke tocht aan het papier toe te vertrouwen”, steekt Marleen Thiers van wal. „De vraag groeide uit de voordracht die we over onze pelgrimstochten hadden gegeven. Anderzijds blijft het wonderlijk hoeveel je over jezelf leert door één en ander uit te schrijven.”

Twee ezels

Compostela, of beter nog de *camino*, de pelgrimsweg zelf, is voor beide echtelingen een passie geworden. Thiers: „Je moet weten dat onze agenda behoorlijk strak is. Onze concerten zijn al jaren vooraf gepland, zodat we vooraf ook periodes van rust kunnen programmeren. Dan gaan we steevast op stap. Op die manier konden we al drie keer de Jakobs-weg gaan.”

En ze vervolgt: „De tweede pelgrimstocht die we ondernamen met twee vrienden, twee ezels en een hond bracht voor mij een heuse ommekeer. Mijn hele leven al was het mijn diepste verlangen God in mijn hart te mogen ontvangen, zoals heiligen en mystici dat kunnen. Zij hadden een geheime weg naar God die ik niet kende, maar wel wilde vinden. Daarvoor had ik alles over. Ik ben christelijk opgevoed, vond echter geen antwoord op mijn probleem met de doodsangst waarmee ik worstelde sinds mijn kinderjaren. Ook de figuur van Jezus kon mij daarin niet helpen. Iemand zette me op het spoor van het boeddhisme. Later las ik van een Tibetaanse monnik het *Boek van leven en sterven*.”

Met welk gevolg? Thiers: „Dat ik meditatie ging leren in de abdij van Zundert. Meditatie is een oefening in het loskomen van de gehechtheid aan jezelf. Ik wilde mijn angst voor de dood leren beheersen, maar het lukte zo moeilijk. Op

Op de camino ging alles in versnelling. Op een avond gebeurde het wonder. Mijn hart ging open

Sigiswald Kuijken en Marleen Thiers leerden de waarde kennen van de 'innerlijke stilte'. © Hugo Maris

De weg terug

Sigiswald Kuijken, bevlogen barokmuzikant met wereldfaam, en zijn echtgenote, muzikante Marleen Thiers, zijn al vele jaren gepassioneerde pelgrims. In het pas verschenen boek *Op de Jakobs-weg* brengen zij afzonderlijk hun innerlijke pelgrimstocht ter sprake. Voor Kuijken liep deze van het atheïsme naar het christendom. De weg van zijn echtgenote, van huis uit gelovig, deinde uit naar andere horizons.

Erik De Smet

Innerlijke pelgrimstocht onder woorden gebracht

de *camino* ging alles echter in versnelling. Het enige boek dat ik meehad op de weg waren commentaren op de Bhagavad Gita (een heilig boek van de hindoes, n.d.r.). Daarin leerde ik mijn hart te ontdeken van zijn sluiers, door te oefenen met veel repetitieve zinnestjes die ikzelf maakte. De combinatie van de vermoeidheid, een gevolg van het gedoe met die ezels, en mijn oefeningen om God te vinden in mijzelf (en in alles rondom mij), bracht me uiteindelijk tot de leegte. Dat inzicht rijpte echter pas nadat we met de hele situatie konden lachen, begreep ik nadien. Om vol te zijn van God, moet je namelijk leeg worden van jezelf. En op een avond gebeurde het wonder. Plotse-

ling was ik niet langer alleen. Dat voelde ik. Mijn hart was opengestaan. Mijn hart was God geworden.”

Dit alles bracht Marleen Thiers ertoe om opnieuw de christelijke mystici ter hand te nemen, vooral meester Eckhart. Dat werd haar weg terug naar de eigen traditie, zoals ze zelf zegt. De middeleeuwse mystica Marguerite Porete, die zonder zich met één woord te hebben verdedigd op haar proces in 1310 zwijgend de brandstapel besteed, is inmiddels zowat haar patroonheilige geworden.

„We vonden ook een meester in de figuur van de bejaarde Duitse benedictijn, mysticus en zenmeester Willigis Jäger. Tweemaal jaarlijks trekken we naar diens Benediktushof in Holzkirchen voor een weekje stille contemplatie met wel honderd deelnemers. Hij zet me echt op weg. Jäger reikt evangelieverzen aan, vraagt erover te mediteren en er vervolg-

gens met hem over te praten. Werkelijk, de stilte opent de geest.”

Of die ook in beider muziek terug te vinden is? „De stilte is inderdaad aanwezig in onze muziek, en alvast bij Sigiswald valt wat dat betreft een hele evolutie te bespeuren. Zijn begrip van de religieuze teksten werd als gevolg van de stille meditatie veel groter. Hij brengt momenteel met La Petite Bande de *Hohe Messe* en merkt nu soms ook hoe Bach in bepaalde instrumentale partijen zelfs de Drie-eenheid ter sprake brengt. Als muzikant moet je ook de binnenkant van een werk laten klinken. En dat kan Sigiswald almaar makkelijker, dankzij de stilte. De stilte die hem leerde om méér te zien en om méér te durven spreken. Zoals nu in dit boek.”

Sigiswald Kuijken & Marleen Thiers, *Op de Jakobs-weg. Pelgrimeren op oneindig*, Lannoo, Tielt, 2008, 187 blz., 14,95 euro, ISBN 978 90 209 7635 9.

Vervolg van bladzijde 5

Op het geheel genomen is Brazilië met 805 terugkeerders in 2007 veruit de belangrijkste bestemming. Daarna volgen Oekraïne, Armenië, de Russische Federatie en Mongolië. Bij Caritas valt Nepal op als sterke stijger. „Maar ook uit andere landen komen maand na maand meer aanvragen binnen”, zegt Bart Cosyns. „Het project krijgt een zekere bekendheid, sociaal assistenten zijn er beter over geïnformeerd. Toch komt niet iedereen zomaar in aanmerking. Terugkeerders die zelf over de middelen beschikken om de reis te maken en zich opnieuw in te burgeren, hebben onze hulp niet nodig. De middelen zijn beperkt en moeten dus zo goed mogelijk worden ingezet voor wie ze echt nodig heeft.”

Zo iemand is Gagik, een Armeense man van 62. Hij verbleef al drie jaar in België, maar kwam niet in aanmerking voor verblijfsdocumenten en moest op een gegeven ogenblik ook het opvangcentrum verlaten. Een tijdje overnachtte hij bij landgenoten, tot hij ziek werd en diende opgenomen in het ziekenhuis. Daar nam men contact op met een sociale dienst voor de betaling van zijn rekeningen. Die vertelde de man over het terugkeerproject van Caritas. Hij besloot de stap te wagen.

„Probleem. Al gauw bleek dat Gagik noch in België, noch in Armenië familie had, en dat hij wegens zijn leeftijd en zijn wankele fysieke en geestelijke gezondheid onmogelijk nog kon werken in Armenië”, zo vertelt Bart Cosyns. „Hij bezat ook geen woning meer. Die had hij verkocht om de oversteeek naar ons land te kunnen betalen. Caritas International liet Gagik uitvoerig telefoneren met de sociale dienst van de lokale partner. Uiteindelijk vertrok Gagik in augustus 2006, gelaten en ontgoocheld, hopen dat gemaakte beloftes zouden worden nagekomen.”

Ter plaatse werd Gagik goed opgevangen. Meteen werden ook duurzame oplossingen gezocht, zodat de bejaarde Armeniër ook menswaardig zou kunnen leven na afloop van het reïntegratieproject. Gagik bleek nog recht te hebben op een karig pensioen. Daarvoor moest wel eerst een nieuwe identiteitskaart worden aangevraagd. Ook werd een procedure opgestart ter erkenning van zijn psychische problemen, waardoor hij recht zou hebben op een plaats in een verzorgingsinstelling. Gagik leeft vandaag zelfstandig op een kamer in een instelling. „We ontmoetten hem opnieuw tijdens een evaluatiebezoek vorig jaar. Hij was erg dankbaar voor de moeite die we voor hem gedaan hadden.”

Het terugkeerproject in samenwerking met de overheid belet niet dat Caritas International de schrijnende toestand van mensen zonder papieren in gesloten asielen blijft aanklagen. „Maar intussen kunnen we wel een groot verschil maken voor enkele mensen die wensen terug te keren.”